

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA

SOSIAALINEN MEDIA OPPILAITOKSEN ARJESSA

Käyttösuositukset ja ohjeistus sosiaalisen median
käyttöön Kuopion talouskoulussa

TEKIJÄ: Anne Kareinen

Koulutusala Tekniikan ja liikenteen ala	
Koulutusohjelma Tietotekniikan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Anne Kareinen	
Työn nimi Sosiaalinen media oppilaitoksen arjessa – Käyttösuositukset ja ohjeistus sosiaalisen median käyttöön Kuopion talouskoulussa	
Päiväys	1.10.2013
Sivumäärä/Liitteet	32
Ohjaaja(t) lehtori Kalevi Kolehmainen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion talouskoulu	
<p>Tiivistelmä</p> <p>On monia peruskäyttöään ilmaisia sosiaalisen median palveluita, joita voi hyödyntää oppilaitoksen toiminnassa eri tavoin. Sen välineillä voidaan kehittää opiskelijoita osallistavia ja yhteisöllisyyttä tukevia toimintatapoja sekä luovuutta, aloitekykyä ja itseohjautuvuutta kehittäviä pedagogisia ratkaisuja. Opetuskäytön lisäksi sosiaalinen media tarjoaa oppilaitoksille monia työkaluja toimintakulttuurin ja viestinnän kehittämiseen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laatia Kuopion talouskoulun henkilöstölle ohjeistus ja suositukset sosiaalisen median käyttöön. Opinnäytetyöstä ilmenee, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon käytettäessä näitä palveluita.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä oli teoriapohjainen tutkimus ja toiminnallisena osana ohjeistuksen ja suostusten laatiminen. Opinnäytetyön kirjallisuusosio tuo pohjan työlle ja sille mitä siinä käsitellään. Lähdeaineistoja hyödyntäen selvitetään, mitä sosiaalinen media tarkoittaa, missä muodoissa sitä esiintyy ja mitkä ovat sen käytön riskit, haasteet ja mahdollisuudet. Opinnäytetyön kirjallisuusosiossa esitellään sosiaalisen mediaan liittyviä käsitteitä sekä pohditaan sosiaalisen median asemaa yhteiskunnassa työelämän ja koulutusorganisaatioiden näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjällä on vastuu oppimisympäristöjen turvallisuudesta ja siksi tätä työtä tehtäessä on kiinnitetty paljon huomiota riskien hallintaan. Työssä on pohdittu myös sitä, miten avoimet ympäristöt ja julkisuus vaikuttavat vuorovaikutukseen, yhteisöllisyyteen, tiedon jakamiseen ja opetuksen laatuun.</p> <p>Työn alussa selvitettiin, mitä sosiaalinen media tarkoittaa Kuopion talouskoulun kannalta, miten siihen suhtaudutaan ja mitkä ovat sen käytön tärkeimmät periaatteet ja tavoitteet. Tältä pohjalta laadittiin oppilaitokselle käyttösuositus ja ohjeistus sosiaalisen median hyödyntämisestä sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä sekä opetuskäytön tukena. Laadittujen suositusten ja ohjeistuksen tavoitteena on edistää sosiaalisen median käyttöä Kuopion talouskoulussa. Työssä laaditut käytännönläheiset ja kattavat linjaukset antavat hyvän pohjan oppilaitoksen tulevalle TVT-strategian päivitystyölle. Laaditut dokumentit luokitellaan oppilaitoksen salaiseksi tiedoksi, joten niitä ei ole liitetty opinnäytetyön julkiseen raporttiosioon.</p>	
Avainsanat sosiaalinen media, opetus, tietosuoja, tietoturva, riskien hallinta	

Field of Study Technology, Communication and Transport			
Degree Programme Degree Programme in Information Technology			
Author(s) Anne Kareinen			
Title of Thesis Guidelines and Recommendations for Use of Social Media at Kuopio Home Economics School			
Date	1 October 2013	Pages/Appendices	32
Supervisor(s) Mr Kalevi Kolehmainen, Lecturer			
Client Organisation /Partners Kuopio Home Economics School			
<p>Abstract</p> <p>Social media has become a growing phenomenon with many and varied definitions in public and educational use. The aim of this bachelor's thesis was to produce the guidelines and recommendations for the use of social media at Kuopio Home Economics School.</p> <p>Social media provides a number of free for utilizing in educational activities, marketing and communications. While social networking is fun and valuable, there are some risks which should be kept in mind when using these tools. The thesis deals with the question of how the open environments and publicity impact on interaction, community, information sharing and the quality of teaching.</p> <p>The work was carried out as a functional thesis. For the theoretical part of this bachelor's thesis literature was studied to explain what social media is and what are the main characteristics and genres of social media. The part also focused on surveying and understanding the significance of social media phenomenon from the perspective of Finnish society, educational organizations and working life.</p> <p>The functional part consists of the practical and comprehensive guidelines and recommendations for the use of social media at Kuopio Home Economics School. It was done by drawing up documents that provide guidance regarding recommended practices for utilizing social media and shows which facts should be taken into account when using these tools in educational environment. The education provider is responsible for the safety of the learning environment. Therefore, this work was carried out with plenty of attention to risk management.</p> <p>The results of thesis were recommendations and guidelines for the commissioner. They are classified documents and therefore they are not included in the public report part of this thesis.</p>			
Keywords social media, education, studying, data protection, risk management			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	TOIMEKSIANNOSTA TOTEUTUKSEEN.....	6
2.1	Aiheen rajaus ja aineiston hankinta	7
2.2	Kuopion talouskoulu.....	8
3	SOSIAALINEN MEDIA.....	9
3.1	Sosiaalisen median välineet	10
3.2	Verkkoidentiteetti ja roolit verkostoissa	12
4	SOSIAALINEN MEDIA OPPILAITOKSEN TOIMINNASSA	13
4.1	Sosiaalinen media työvälineenä.....	16
4.2	Sosiaalinen media oppimisympäristönä ja oppimisen tukena	18
4.3	Opetuksessa	19
4.4	Viestinnässä ja markkinoinnissa	21
5	SOSIAALISEN MEDIAN RISKIT JA HAASTEET	22
5.1	Tietoaineistoon liittyvät riskit	22
5.2	Tekniset uhat	25
5.3	Muut uhkakuvat.....	26
6	LOPPUSANAT	29
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Ajatus opinnäytetyön aiheesta syntyi keväällä 2012 työskennellessäni Savon Koulutuskuntayhtymässä projektikoordinaattorina. Opetushallitus julkaisi tuolloin esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille suositukset sosiaalisen median opetuskäytöstä. Valtakunnallinen keskustelu tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytöstä on jatkunut vilkkaana ja samalla siihen kohdistuvat odotukset ovat kasvaneet. Internet ja sosiaalinen media ovat muuttaneet tiedonhankinnan ja -hallinnan luonnetta. Nämä muutokset, mahdollisuudet ja haasteet on syytä ottaa huomioon oppilaitoksen toiminnassa.

Opetushallituksen julkaisemissa Sosiaalisen median opetuskäytön suosituksissa pidetään tärkeänä sitä, että kaikilla koulutuksen järjestäjillä löytyisi sosiaalisen median käyttöön ajankohtaiset ohjeet henkilöstönsä työn tueksi. Suositus vetoaa myös oppilaiden tasavertaiseen mahdollisuuteen oppia sosiaalisen median käyttöä kaikille kuuluvana kansalaistaitona. (Opetushallitus 2012.)

Osallistumisen sosiaaliseen mediaan tulee olla tavoitteellista toimintaa, ei itsetarkoitus. Sosiaalinen media mahdollistaa uusien ja aikaisempaa tehokkaampien ja tuotteliaampien toimintatapojen syntymisen. Sosiaalisen median välineillä voidaan kehittää opiskelijoita osallistavia ja yhteisöllisyyttä ja tukevia toimintatapoja sekä luovuutta, aloitekykyä ja itseohjautuvuutta kehittäviä pedagogisia ratkaisuja. Opetuskäytön lisäksi sosiaalinen media tarjoaa oppilaitoksille monia työkaluja oman toimintakulttuurin ja viestinnän kehittämiseen.

Oppilaitosten tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja on 2000-luvulla hankittu suhteellisen suurilla rahanmäärillä. Opetusteknologian ja tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön tukemiseksi on viime vuosina toteutettu useita erilaisia hankkeita ja strategioita. Tutkimukset tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytöstä osoittavat kuitenkin, että strategioiden mukainen kehitys ei ole kaikilta osin toteutunut. Laitteisiin ja verkkoyhteyksiin on investoitu paljon, mutta pedagogiikka ja koulun toimintakulttuuri ei ole juurikaan muuttunut.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laatia Kuopion talouskoulun henkilöstölle ohjeistus ja suositukset sosiaalisen median käyttöön. Opinnäytetyöstä ilmenee, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon käytettäessä näitä palveluita. Opinnäytetyön teoriaosa selventää opinnäytetyönä laadittujen dokumenttien taustoja ja valmistumisprosessia sekä avaa sosiaalista mediaa käsitteenä sekä tuo näkökulmia oppilaitoksen sosiaalisen median käyttöön.

Suosituksia ja ohjeistusta ei ole tehty julkiseksi asiakirjaksi, vaan ne ovat Kuopion talouskoulun sisäiseen käyttöön. Kuopion talouskoululla on oikeus muokata ja jakaa laadittuja asiakirjoja oman tarpeensa ja harkintansa mukaan.

2 TOIMEKSIANNOSTA TOTEUTUKSEEN

Opetushallituksen sosiaalisen median opetuskäytön suositukset (2012) jättävät tilaa tilannekohtaisiin ratkaisuihin eivätkä pyri määrittelemään kaikille sopivaa mallia. Opinnäytetyön toiminnallisena osana laadittiin Kuopion talouskoululle sosiaalisen median käytön suositukset sekä ohjeistuksen sosiaalisen median käyttöön. Työn tarkoituksena on antaa oppilaitoksen henkilöstölle kuvaus siitä, mihin ja miten sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää osana omaa työntekoa sekä oppilaitoksen toimintaa sekä tarjota ohjeita sosiaalisen median käyttöön liittyvissä asioissa.

Opetushallituksen suosituksissa otetaan selkeä kanta sosiaalisen median pysyvästä roolista osana yhteiskuntaamme ja korostetaan oppilaitosten vastuuta nuorten mediakasvatuksessa. Ympäristöjen ja välineiden hyödyntäminen nähdään osana perussivistystä, joka kaikkien tulisi hallita. (Opetushallitus 2012.)

Sosiaalisen median käytön suositukselle ja ohjeistukselle asetettiin kolme keskeistä tavoitetta:

- Sosiaalisen median käyttöön tulee rohkaista.
- Absoluuttisia kieltoja tulee välttää.
- Ohjeiden tulee olla selkeät ja mahdollisimman lyhyet.

Työn alussa selvitettiin, mitä sosiaalinen media tarkoittaa Kuopion talouskoulun kannalta, miten siihen suhtaudutaan ja mitkä ovat sen käytön tärkeimmät periaatteet ja tavoitteet. Tältä pohjalta laadittiin oppilaitokselle käyttösuositus ja ohjeistus sosiaalisen median hyödyntämisestä sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä sekä opetuskäytön tukena.

Työ on pyritty laatimaan siten, että siinä on tasapainossa riskien hallinta ja mahdollisuuksien hyödyntäminen. Yhteiset toimintamallit tehtiin vuorovaikutuksessa oppilaitoksen henkilöstöryhmien ja tietohallinnon kanssa. Lisäksi varmistettiin, etteivät Suomen lainsäädäntö tai oppilaitoksen strategiat, oppaat ja ohjeistukset ole ristiriidassa työn kanssa.

Opinnäytetyöni kirjallisuusosio tuo pohjan työlle ja sille mitä siinä käsitellään. Lähdeaineistoja hyödyntäen selvitetään, mitä sosiaalinen media tarkoittaa, missä muodoissa sitä esiintyy ja mitkä ovat sen käytön riskit haasteet ja mahdollisuudet. Koulutuksen järjestäjällä on vastuu oppimisympäristöjen turvallisuudesta. Siksi tätä työtä tehdessä on kiinnitetty paljon huomiota riskien hallintaan. Työtä tehdessä on pohdittu paljon myös sitä, miten avoimet ympäristöt ja julkisuus vaikuttavat vuorovaikutukseen, yhteisöllisyyteen, tiedon jakamiseen ja opetuksen laatuun.

2.1 Aiheen rajaus ja aineiston hankinta

Työssä kartoitetaan sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita Kuopion talouskoulun opetustoiminnan, viestinnän ja markkinoinnin sekä oppilaitoksen yhteisöllisyyden kehittämisessä. Sosiaalisella medially tarkoitetaan tässä yhteydessä pääsääntöisesti kaikkia niitä internetin julkisia palveluita ja sovellutuksia, joihin käyttäjät tuottavat itse sisältöä. Opinnäytetyö ei anna ohjeita sosiaalisen median käyttöön teknisellä tasolla eikä siinä käsitellä laajasti yksittäisiä sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia.

Työssä merkittävimmin lähteinä ovat olleet Opetushallituksen laatimat suositukset sosiaalisen median opetuskäytöstä sekä Valtionvarainministeriön julkaisema Sosiaalisen median tietoturvaohje. Sosiaalisen median tietoturvaohje kuvaa keskeisimmät sosiaalisen median käyttöön liittyvät tietoturvalisuuhat. Ohjeen tavoitteena on tukea valtionhallinnon organisaatioita sosiaalisen median turvallisuudessa käytössä ja henkilöstöä koskevan ohjeistuksen laadinnassa. Se on tarkoitettu ensisijaisesti organisaatioiden sosiaalisen median palveluiden ja niiden käytön suunnittelijoille, tietohallinnolle sekä tietoturvaorganisaatiolle ja -toiminnoille. (Valtionvarainministeriö 2010.)

Muu käytetty aineisto toimi työkaluna sosiaalisen median ilmiön ymmärtämisessä ja käsitteen tutkimisessä. Lähdeaineistoja hyödyntäen selvitettiin, mitä sosiaalinen media tarkoittaa ja missä muodoissa sitä esiintyy. Sosiaalisen median jatkuvan muutoksen vuosi aihetta käsittelevän ajantasaisen kirjallisuuden löytäminen on haasteellista, joten merkittävin taustalähde oli internetistä kerätty tieto. Sosiaalinen media on inspiroinut monia alan osajia kirjoittamaan blogitekstejä sekä artikkeleita. Monissa verkkoyhteisöissä jaetaan kokemuksia ja ajatuksia siitä, kuinka sosiaalinen media toimii oppilaitosympäristönä.

2.2 Kuopion talouskoulu

Kuopion talouskoulu on yksityinen ravitsemis- ja talousalan toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Se on järjestänyt kotitalousopetusta yli sadan vuoden ajan. Nykyään Kuopion talouskoulu kouluttaa kotitalous- ja kuluttajapalveluiden, puhdistuspalveluiden sekä majoitus- ja ravitsemisalalan ammattilaisia. Perustutkinnon suorittaminen kestää 3 vuotta peruskoulupohjaisena ja 2 vuotta ylioppilasohjaisena. Koulutusaika voi vaihdella yksilöllisesti riippuen aikaisemmista opinnoista ja työkokemuksesta. (Kuopion talouskoulu 2013.)

Oppilaitoksella on vuoden kestävä kotitalousopetusta suomeksi ja englanniksi. Kotitalousopetus ei johda tutkintoon eikä anna yleistä jatko-opintokelpoisuutta, mutta se parantaa opiskelijan jatko-opintomahdollisuuksia. Kuopion talouskoulu järjestää myös matkailu-, ravitsemis- ja talousalan aikuiskoulutusta sekä hygieniaoosaamistestejä ja niihin valmistavaa koulutusta. (Kuopion talouskoulu 2013.)

Sosiaalinen media nähdään oppilaitoksessa tärkeänä ja kiinnostavana ilmiönä ja mahdollisuutena. Oppilaitoksen johto ja tietohallinto suhtautuvat positiivisesti sosiaalisen median tavoitteelliseen käyttöön. Sosiaalisen median hyötyjä ja riskejä vielä tiedosteta täysin ja käytänteet eivät ole vakiintuneet. Kuopion talouskoulu perusti oman Twitter-tilin ja Facebook-sivuston talvella 2013. Opetuksessa julkista sosiaalista mediaa käytetään satunnaisesti.

Oppilaitoksella on käytössään Oppimappi-opetus- ja oppimisalusta. Se on verkko-opiskeluympäristö, jonka avulla voi mm. jakaa ja versioida materiaalia, luoda erilaisia opintotehtäviä, kommentoida ja antaa palautetta ja julkaista materiaalia halutulle ryhmälle avoimessa internetissä. (Jyväskylän yliopisto 2008.)

3 SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalisen median ajatellaan usein tarkoittavan Facebookia tai jotain muuta rekisteröitymisen vaativaa palvelua, joissa jaetaan omia ajatuksia ja seurataan toisten ihmisten elämää. Todellisuudessa sosiaalisen median kenttä on hyvin laaja ja termin tarkka määrittelyminen on haasteellista, sillä sille löytyy useita määrittelyitä.

Käsitettä on luontevaa lähteä syventämään käyttäen hyväksi sitä itseään eli sosiaalista mediaa. Eräs tunnetuimmista sosiaalisen median välineistä, Wikipedia määrittelee sen seuraavasti: *Sosiaalinen media (lyhennetään usein some) tarkoittaa verkkoviestintäympäristöjä, joissa jokaisella käyttäjällä tai käyttäjäryhmällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällöntuottaja tiedon vastaanottajana olon lisäksi. Sosiaalisessa mediassa viestintä tapahtuu siis monelta monelle, eli perinteisille joukkotiedotusvälineille ominainen viestijän ja vastaanottajan välinen ero puuttuu.*

(Wikipedia 2013.)

Sanastokeskuksen (2010) mukaan sosiaalinen media on *tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä viestinnän muoto, jossa käsitellään vuorovaikutteisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä ja luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita.*

Teknisemmän tulokulman tarjoaa Jussi-Pekka Erkkola (2008, 83), joka määrittelee sosiaalisen median seuraavasti: *Sosiaalinen media on teknologiasidonnainen ja rakenteinen prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta. Samalla sosiaalinen media on jälkiteollinen ilmiö, jolla on tuotanto- ja jakelurakenteen muutoksen takia vaikutuksia yhteiskuntaan, talouteen ja kulttuuriin.*

Tiivistetysti sosiaalisessa mediassa on siis kysymys teknologiasta, sisällön tuottamisesta ja jakamisesta sekä yhteisöllisyydestä. Sosiaalisen median työkaluilla, välineillä ja palveluilla tarkoitetaan sovelluksia, jotka mahdollistavat sosiaalisen median käytön. Sosiaalisen median sovelluksista puhuttaessa on pääsääntöisesti kyse ilmaisista kaikille avoimista kanavista.

3.1 Sosiaalisen median välineet

Sosiaalisen median välineet voidaan ryhmitellä mm. niiden käyttötarkoituksen perusteella.

Yliopistojen työryhmä (2010,1) on ryhmitellyt omissa suosituksissaan sosiaalisen median palvelut seuraavasti:

- verkostoitumispalvelut (kuten LinkedIn, Facebook ja MySpace)
- kollektiivituotannon välineet (kuten wikit ja GoogleDocs)
- sisältöjen jakamisen palvelut (kuten Twitter ja Flickr)
- sisällön tuottamisen ja julkaisemisen välineet (kuten blogit ja YouTube) sekä
- kommentointi ja keskustelu.

Joissain jaotteluissa on mainittu myös muita genrejä, kuten virtuaaliset maailmat sekä lisäosat, jotka ovat isäntäpalvelussa toimivia pieniä itsenäisiä sovelluksia. Jaottelu ei ole muutoinkaan yksiselitteinen, sillä sivustojen toiminnallisuudet voivat ulottua moneen kategoriaan. Myös sosiaalisen median ja perinteisten nettisivujen raja on hämärä.

Pelkkä tekninen ympäristö ei luo verkostoa. Vaikka kaikki sosiaalisen median sivustot perustuvatkin ihmisten vuorovaikutukseen, osa niistä keskittyy erityisesti juuri olemassa olevien sosiaalisten verkostojen ylläpitämiseen, uusien luomiseen ja yhteisön toiminnan tukemiseen. Verkostoitumispalveluissa olennaista on profiilin luominen ja omien ajatusten, tietojen ja taitojen jakaminen. Palvelusta riippuen profiilin voi perustaa yksityisenä henkilönä, yrityksenä tai yhteisönä ja profiilitiedot ovat julkisia tai puolijulkisia. Merkittävin ero sisällön tuottamiseen tarkoitetuille palveluihin nähden on se, että profiilissa on listaus käyttäjän verkostoista, tuotetun sisällön jäädessä vähemmälle huomiolle.

Kollektiivisessa tuotannossa sisältö koostuu eri käyttäjien tuottamista itsenäisistä informaatioisäällöistä. Osallistujat eivät lähetä erillisiä versioitaan, vaan kaikki muokkaavat alkuperäistä sisältöä ja eri kirjoittajien tuottamat sisällöt muodostavat kokonaisuuden. Esimerkiksi Wikipedian käyttäjät muokkaavat samoja sivuja eivätkä tee omia versioitaan sivuista.

Sisältöjen jakamisen palvelut muistuttavat verkostoitumispalveluita; niihin pitää rekisteröityä, käyttäjä luo profiilin ja on yhteydessä muiden käyttäjien kanssa. Sisällönjakopalvelut painottuvat kuitenkin enemmän itse sisällön jakeluun kuin yhteisölliseen toimintaan. Yleensä sisällönjakopalvelut keskittyvät tietyn tyyppisen sisällön jakeluun, kuten Flickr valokuviiin ja YouTube videoihin. Nämä palvelut ovat sosiaalisia siitäkin huolimatta, että käyttäjät voivat halutessaan määritellä yksityisyyden asetukset jopa täysin yksityisiksi.

Blogi on julkinen verkkosivu tai -sivusto, johon sen ylläpitäjä tuottaa sisältöä säännöllisesti. Kirjoitukset ovat löydettävissä aikajärjestyksessä ja vanhat tekstit säilyvät luettavissa pitkään. Blogeihin on helppo kirjoittaa, ne ovat helppolukuisia ja niissä on helppo keskustella asioista. Kotisivuista poiketen blogien sisältö päivittyy aktiivisesti. (Tietosuojovaltuutetun toimisto 2010). Myös henkilökohtaisen näkökulman painotus ja linkitys on blogeille tunnusomaista. Tekstin lisäksi blogeissa voidaan julkaista kuvia, videoita ja äänitallenteita.

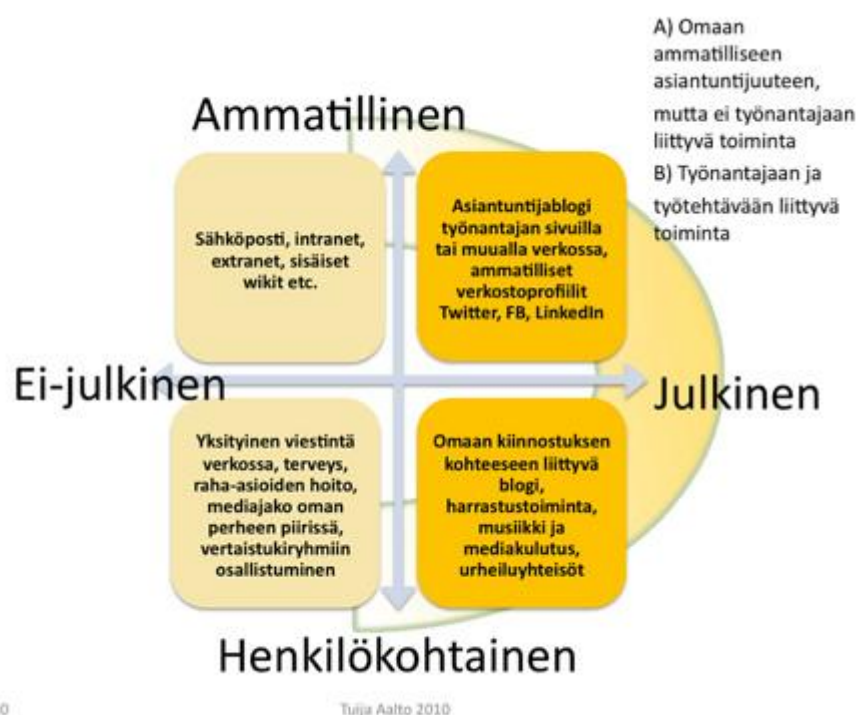
Chateissa ja keskustelupalstoilla ihminen on läsnä vain keskustellessaan ja niissä kommentoidaan usein nimimerkkien takaa. Keskustelupalsta on yleensä verkkosivusto tai osa toista tietyn aihealueen ympärille perustuvaa sivustoa. Toisin kuin chatissa, siellä käytävä keskustelu ei ole tyypillisesti reaaliaikaista. Keskustelupalstat eroavat chateista myös siten, että viestit tallentuvat pysyvästi nähtäville ellei niitä erikseen poisteta ja vanhoja keskusteluja voi täten selata jälkikäteen. Keskustelupalstoilla viestit ovat yleensä pidempiä ja huolitellumpia kuin chateissa ja niissä lainataan usein oleellisia kohtia edellisistä viesteistä. (Sanastokeskus 2013.)

3.2 Verkkoidentiteetti ja roolit verkostoissa

Verkkoidentiteetti tarkoittaa sitä mielikuvaa, jonka ihminen tai organisaatio antaa itsestään verkko-yhteisöissä. Verkkoidentiteetti luodaan palvelu ja profiili kerrallaan. Se muodostuu käyttäjän käyttäjätunnuksesta, nimimerkistä tai nimestä sekä profiilissa olevista kuvista ja tiedosta. Verkkoidentiteettiin voidaan yhdistää myös internetsivujen selaushistoria, verkostot joihin henkilö kuuluu, aktiivisuus sekä muut tiedot, jotka automaattisesti tallentuvat ja ovat hyödynnettävissä. (KenGuru 2013.)

Sosiaalisessa mediassa kaikki alkaa profiilista. Hyvin täytetty profiili kuvineen antaa hyvin kuvan ihmisestä ja organisaatiosta. Tuija Aalto (2010) määrittelee tunnistettavan verkkoidentiteetin toisiinsa yhdistettävissä olevien profiilien summaksi. Oma verkkoidentiteettiään on hyvä tarkastella internetin hakukoneiden avulla. Kun hakee omaa etu- ja sukunimeään esimerkiksi Googlen kautta saa käsityksen siitä, miten näyttäytyy internetissä. Jos omaa nimeä ei löydy kahdelta ensimmäiseltä hakusivulta, verkkomainetta ei käytännössä ole. (Hamilo 2011.)

Sosiaalisessa mediassa voi toimia useissa eri rooleissa. Tärkein jako on toiminta työroolin ja yksityishenkilön välillä. Sosiaalisen median foorumeilla voi toimia organisaationsa nimissä oman ammatilansa asiantuntijana, täysin yksityishenkilönä tai näiden yhdistelmänä, jolloin työrooli käy ilmi mutta ei ole henkilön verkkoidentiteetin hallitseva määre. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2010,5.) Joissakin sosiaalisen median palveluissa ei ole luvallista perustaa omaa käyttäjätunnusta työ- ja vapaaajan käyttöä varten. On tyypillistä, että roolit sekoittuvat eikä niitä aina ole tarkoituksenmukaista erottaa. On kuitenkin hyvä miettiä asiaa. Tuija Aalto on jaotellut verkkonäkyvyyden roolit neljään lohkoon.

KUVIO 1. Verkkonäkyvyyden neljä lohkoa (Aalto 2010.)

Valtionvarainministeriön asettaman Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän VAHTI määrittelee Sosiaalisen median tietoturvaohjeistuksessaan (2010, 25-26), että verkkoidentiteettejä on kolmenlaisia:

Organisaatiotunnus: palveluun kirjaudutaan roolipohjaisella (sähköposti)tunnuksella tai organisaation tarjoamalla, henkilökohtaisella (sähköposti) tunnuksella. Palvelun käyttäjä edustaa organisaatiotaan. Organisaation sosiaalisen median palvelua päivittävät henkilöt kirjautuvat palveluun organisaation henkilökohtaista sähköpostitunnusta (etu.suku@organisaatio.fi) tai roolipohjaista tunnusta (tiedottaja@organisaatio.fi) käyttäen. Tällöin työnantajalla on täysi oikeus määrätä, mitä tällaisella tunnuksella voidaan tehdä ja millaisiin keskusteluihin sillä voidaan osallistua.

Hybridi: palveluun kirjaudutaan joko organisaation tarjoamalla henkilökohtaisella (sähköposti)tunnuksella tai omalla yksityisellä (sähköposti)tunnuksella. Palvelun käyttäjä mainitsee työnantajansa, mutta toimii palvelussa asiantuntijaroolissa yksityishenkilönä. LinkedIn on ammattimaiseen verkostoitumiseen tarkoitettu yhteisöpalvelu, jota verkostoitumisen lisäksi hyödynnetään oman osaamisen kehittämiseen seuraamalla omien verkostojensa ja ryhmiensä viestejä ja keskusteluja. Käyttö perustuu kuitenkin harvoin organisaation suositukseen hyödyntää palvelua; tunnuksen luominen ja ylläpito on perustunut henkilön omatoimiseen päätökseen ottaa palvelu käyttöön. Osa palvelua käyttävistä kirjautuu palveluun organisaation sähköpostitunnuksella ja osa vapaa-ajan tunnuksella. Työnantajan mahdollisuus ohjeistaa hybridinomainen osallistuminen on hyvin rajattu. Organisaation tarjoaman sähköpostitunnuksen käyttö voidaan halutessaan kieltää ja työntekijää sitoo edelleen työntekijään liittyvät velvoitteet, mutta muilta osin henkilön toiminta sosiaalisen median palvelussa on henkilön itse päätettävissä oleva asia.

Täysin yksityinen identiteetti: palveluun kirjaudutaan omalla henkilökohtaisella (sähköposti)tunnuksella. Palvelun käyttäjä toimii täysin yksityishenkilönä. Työntekijää koskettaa edelleen työntekijän velvoitteet (esim. virkavelvoite), mutta työnantajalla ei ole oikeutta sanella työntekijän vapaa-ajan toimintaa sosiaalisen median palvelussa. On kuitenkin myönteistä, jos organisaation tietoturvaohjeistus tukee henkilöä toiminaan tietoturvallisesti myös vapaa-ajan toiminnoissaan.

Sosiaalisessa mediassa voi toimia mm. läsnäolijana, informaation tarjoajana sekä proaktiivisena toimijana. Näissä rooleissa voi toimia sekä yksityishenkilönä, että työroolissa. **Läsnäolija** seuraa keskustelua ja ajatusten vaihtoa joissakin sosiaalisen median palveluissa. **Informaation tarjoaja** ja neuvoja ohjaa verkostossaan tiedon lähteille, vastaa kysymyksiin ja osallistuu käytävään keskusteluun. Hän ei kuitenkaan välttämättä tee itse uusia keskustelun avauksia. **Proaktiivinen** toimija on aktiivinen ja aloitteellinen osallistuja. Hän kasvattaa verkostoaan, tekee keskustelun avauksia ja osallistuu aktiivisesti sekä ohjaa verkon toimintaa. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2010,5)

Sosiaalinen media on paljon muutakin kuin ajanvietettä. Se mahdollistaa uusien ja aikaisempaa tehokkaampien ja tuotteliaampien toimintatapojen kehittymisen sekä tarjoaa monia mahdollisuuksia. Opetustoiminnan lisäksi sitä voidaan hyödyntää mm. tiedottamisessa ja markkinoinnissa sekä oppilaitoksen yhteisöllisyyden rakentamisessa.

Euroopan unionin komission tilaamassa Suvey of Schools: ICT in Education- tutkimuksessa selvitettiin oppilaitoste varustelutasoa, tieto- ja viestintätekniiikan määrää ja käyttökohteita sekä henkilökunnan ja opiskelijoiden asenteita ja osaamista. Kysely tehtiin rehtoreille, opettajille ja oppilaille 31 maassa. Tutkimus tehtiin perusopetuksen vuosiluokille 4 ja 8 sekä lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille. Tutkimukseen osallistui 190 000 vastaajaa. Tutkimuksen toteutti Liegen yliopisto ja European Schoolnet. (Opetushallitus 2013.)

Tutkimusten mukaan Suomen koulut ovat varustetasoltaan parhaimpien joukossa. Tietokoneita, datatykkeitä, kosketustauluja ja oppimislustoja on paljon. Niiden käyttöaste on kuitenkin merkittävästi pienempi kuin muualla Euroopassa. Pelkkä uusien välineiden hankkiminen ei auta vaan muutos lähtee asenteiden ja valmiuksien kehittämisestä. Opetushallituksen (2013.) tulkinnan mukaan suomalaiset opettajat pitävät suurimpina esteinä tietotekniikan käytölle *pedagogisia syitä, kuten hyvien mallien puuttumista, vähäistä täydennyskoulutusta ja digitaalisten oppimateriaalien puutetta*. Opettajien saama TVT-täydennyskoulutus viimeisen kahden vuoden aikana on Euroopan tasolla vähäisimpien joukossa. Mikäli sosiaalinen media halutaan valjastaa tehokkaaseen käyttöön, täytyy opettajilla ja oppilailla olla valmiudet sen käyttöön

Opettajien heikko osaaminen näkyy myös opiskelijoiden vastauksissa. Heidän käsitykset tietotekniikan hyödyistä opetuksessa ovat Euroopan alhaisimpia. Nuorten luottamus omiin käyttötaitoihinsa on kuitenkin hiukan korkeampi kuin eurooppalaisilla ikätovereillaan. Tietotekniikan vapaa-ajankäyttö on Suomessa yleisempää kuin muissa maissa. (European Schoolnet 2013.)

Ammatillisten oppilaitosten rehtorit uskovat tietotekniikan hyötyihin keskitasoa paremmin. Ammatillisten opettajien luottamus omiin käyttötaitoihinsa on alle keskitason, mutta tästä huolimatta he luottavat sosiaalisen median käyttötaitoihinsa. (European Schoolnet 2013.)

Haaste tieto- ja viestintätekniiikan opetus käytön edistämisestä ja kehittämisestä on osa laajempaa yhteiskunnallista kehitystä. Opetukseen kohdistuu tällä hetkellä suuria muutospaineita, jotka ovat seurausta yritysten osaamistarpeista. Elinkeinoelämä vaatii työmarkkinoille työntekijöitä, jotka hallitsevat sekä uuden teknologian että yhteisölliset työskentelytavat. Elinkeinoelämän keskusliiton "Oivallus" -raportti (2011, 34,17) määrittelee luovuuden ja yrittäjyyden tulevaisuuden avaintaidoiksi. Raportin mukaan ryhmissä ja verkostoissa oppiminen edistää näistä kumpaakin. *"Ryhmässä tekeminen, toisilta oppiminen ja toisten ideoiden jalostaminen ovat harjoittelua vaativia taitoja. Ne eivät ole tämän päivän vahvuuksia Suomessa. Siksi niitä pitää vahvistaa koulu- ja opiskeluvaiheessa nykyistä systemaattisemmin."*

Samoilla linjoilla on Opetushallitus helmikuussa 2012 julkaisemissaan sosiaalisen median opetus käytön suosituksissa. Suositusten tavoitteena on *"edistää sellaisten toimintatapojen muotoutumista, jot-*

ka luovat kaikille oppijoille tasavertaiset mahdollisuudet oppia hyödyntämään sosiaalista mediaa osana mediataitoja ja ymmärtämään sosiaalisen median roolia yhteiskunnassa” (Opetushallitus 2012,1.)

Mediataidot ovat tietoyhteiskunnan kansalaistaitoja. Mediataidot kansalaisen perustaitona voidaan jakaa luovaan mediaosaamiseen, kriittiseen mediaosaamiseen ja sosiaaliseen mediaosaamiseen. Sosiaalisessa mediassa kuka tahansa voi toimia median tuottajana ja kuluttajana ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. (Opetushallitus 2012, 4.) Olanderin (2012.) mukaan *suositukset sisältävät oletuksen, että mediataidot kuuluvat nykyisin yleissivistykseen ja kaikkien kansalaisten tulisi hallita niistä vähintään perusteet.*

Opetus -ja kulttuuriministeriön Visio vuodelle 2020 on seuraavanlainen:

Suomalaiset koulut ja oppilaitokset ovat kansainvälisesti vertaillen edistyksellisiä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäjiä. Ammattitaitoinen opetus- ja muu henkilöstö sekä motivoituneet oppilaat ja opiskelijat hyödyntävät opinnoissaan ja oppimisen tukena laadukasta, ajanmukaista ja ekologisesti tehokasta tieto- ja viestintätekniikkaa eri ympäristöissä. Oppijan ja yhteisöjen tueksi on luotu joustavia palveluita, jotka edistävät elinikäistä oppimista. Vuorovaikutus ja muu yhteistyö koulutuksen ja muun yhteiskunnan ja työelämän välillä on rikasta ja avointa. Koulutuspalvelut, sitä tukeva hallinto ja päätöksenteko on järjestetty tehokkaasti ja taloudellisesti kestävällä tavalla. (Opetus -ja kulttuuriministeriö 2010, 13.)

Elinkeinoelämän keskusliiton Oivallus -loppuraportin (2011, 37.) mukaan Suomalaista koulutusta on moitittu liian tietopainotteiseksi ja pieniin osiin pilkkovaksi. Sen mukaan *tulevaisuuden koulutuksen kulmakivet, taidot ja yhdessä tekeminen opitaan tekemällä, ei pänttäämällä. Oppiminen on parhaimmillaan projektimaista, ilmiöiden ja ongelmien kautta tietoihin tarttuvaa sekä ryhmässä tekemistä painottavaa.* Sosiaalisen median käyttö tukee näitä tavoitteita.

4.1 Sosiaalinen media työvälineenä

Sosiaalisen median palveluita on satoja ja niiden joukosta voi olla vaikea valita sopiva. On tärkeää arvioida, mikä merkitys kullakin sovelluksella ja palvelulla on ja millä tavoin sitä voidaan hyödyntää. Opetushallituksen sosiaalisen median opetuskäytön suosituksissa ei oteta kantaa yksittäisten palveluiden ja sovellusten käyttöön. Eri palvelujen käytöstä oppilaitosten on sovittava sisäisesti ja arvioitava niitä tapauskohtaisesti. (Opetushallitus 2010.)

Sosiaalinen media tarjoaa oppilaitoksille monia työkaluja toimintakulttuurin kehittämiseen. Alussa on syytä edetä rauhallisesti ja kokeilla sosiaalista mediaa sellaisessa yhteydessä, johon se soveltuu luontevasti. Luontevinta on valita sellainen palvelu, joka on itselle jo entuudestaan tuttu. Oppimiskynnys on tällöin matala ja käyttäjällä on jo todennäköisesti jokin ajatus siitä, miten palvelua voisi hyödyntää.

On järkevintä tuottaa sisältöjä kohderyhmän ehdoilla ja sellaisessa muodossa, joka tavoittaa ja koskettaa haluttua kohderyhmää. Sisällön kuuluu aiheuttaa reaktioita. Sosiaalisen median palveluissa välitettyjen viestien monipuolisuus ja ajantasaisuus on tärkeää. Säännöllinen sisällöntuotanto on merkitsevä, sillä sen avulla seuraajat oppivat odottamaan uutta sisältöä. Sisältöä olisi hyvä julkaista vähintään kerran viikossa. Sitä voi tehdä vaikka päittäin, mutta liiallisuusiin menevä into voi johtaa siihen, että käyttäjät kokevat toiminnan häiritseväksi roskapostittamiseksi ja jättävät yhteisön.

Osallistuminen sosiaaliseen mediaan on samanlaista kuin muukin kommunikointi. Kirjoitustyylillä on asiallinen ja muiden mielipiteitä kunnioittava. Mielipide yksityishenkilönä ja työntekijänä tulee erottaa ja työnantajan nimissä ei tule kommentoida asioita, jotka eivät kuulu omiin työtehtäviin.

Opetushallituksen mukaan palvelu- ja sovelluskokonaisuuden tulee mahdollistaa yhdessä työskenteilyn ja keskustelun lisäksi ainakin tekstin, kuvan ja videon tuottamisen, jakamisen ja käsittelyn. Palvelua valitessa huomioon on otettava myös mm. turvallisuus, laite, säädökset, palveluntarjoajan käyttöehdot, oppijoiden ikä sekä erilaiset oppijat ja oppimistyyli. (Opetushallitus 2012, 4-5)

Oppimisen ja sosiaalisen median asiantuntijan Harto Pönkän mukaan täytyy huomioida, *ettei alaikäisten rekisteröityminen oppilaitoksen ulkopuoliseen palveluun ole tilanteena täysin ongelmaton*. Alaikäiset voivat käyttää huoltajansa suostumuksella monia sosiaalisen median palveluita niiden käyttöehtojen ja ikärajojen puitteissa. Täysi-ikäiset opiskelijat voivat käyttää palveluita omalla vastuullaan, mutta siihen ei voida velvoittaa vaan vaihtoehtoinen suoristustapa on tarjottava pyydettyessä. Suositus on, että opiskelijoilta sekä alle 18-vuotiaiden huoltajilta kerätään opintojen alussa julkaisuluvat sekä suostumukset sosiaalisen median palveluiden käyttöön. Samalla on hyvä tiedottaa sosiaalisen median opetuskäytön periaatteista. (Pönkä 2012b, 7.)

Oppilaitoksella ei ole oikeutta velvoittaa opiskelijaa tekemään sopimusta oppilaitoksen ulkopuolisen organisaation tai yrityksen kanssa. Oppilaitos voi sen sijaan hankkia sosiaalisen median palveluita ostopalveluina. Oppilaitos voi myös asentaa ja ylläpitää omia sosiaalisen median palveluita, jolloin se

päättää itse niiden käytöstä. (Pönkä 2012b, 7.) Oppilaitoksen ostopalveluna hankkimien palveluiden käyttöön ei tarvitse pyytää erillistä lupaa opiskelijoilta eikä huoltajilta. Näitä ovat mm. opetusverkon tunnuksilla toimivat palvelut.

Mikäli palveluun ei tarvita tunnuksia eikä tallenneta teoskynnyksen ylittävää materiaalia voi opettaja edellyttää että palvelua käytetään eikä siihen tarvita opiskelijan tai hänen huoltajansa suostumusta. Mikäli palveluun ei tarvita tunnuksia, mutta palveluun tallennetaan teoskynnyksen materiaalia on opiskelijalta kysyttävä erillinen julkaisulupa sekä pyydetessä tarjottava vaihtoehtoinen suoritustapa. Mikäli materiaalin tallennus on julkinen, tarvitaan alle 18-vuotiaalta myös hänen huoltajansa suostumus. Rekisteröitymisen vaativien oppilaitoksen ulkopuolisen tahon tarjoamien palveluiden käyttöön on kysyttävä suostumus opiskelijalta sekä alle 18-vuotiaan huoltajalta. Vaihtoehtoinen suoritustapa on tarjottava pyydetessä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.081998/630, 28§) mukaan kaikilla opiskelijoilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä koskee myös verkko-työskentelyä, joten opettajan täytyy tutustua valitun palvelun käyttöehtoihin ja varmistua palvelun soveltuvuudesta opetuskäyttöön. Palvelun valinnan lisäksi tulee harkita tarkoin valitun palvelun avoimuutta. Pönkä (2009,9) on määritellyt avoimuuden viisi astetta:

- *Täysin avoin: kaikki voivat lukea ja osallistua.*
- *Osittain avoin: kaikki voivat lukea, vain jäsenet voivat osallistua.*
- *Suljettu, rekisteröintipakko: vain rekisteröityneet käyttäjät pääsevät palveluun, mutta kuka tahansa voi rekisteröityä.*
- *Suljettu, kutsu vaaditaan: vain kutsutut käyttäjät pääsevät palveluun.*
- *Suljettu ja salainen: Ei listaudu julkisesti; osoite täytyy tietää.*

4.2 Sosiaalinen media oppimisympäristönä ja oppimisen tukena

Yksi keino opiskelumotivaation vahvistamiseen on tukea opiskelijoiden ryhmäytymistä ja keskinäistä vuorovaikutusta opintojen aikana. Sosiaalinen media tukee yhteisöllisyyden ja me-hengen syntymistä. On tärkeää, että oppilaitoksella on vahva identiteetti ja että opiskelijat sekä henkilökunta kokevat olevansa osa suurempaa kokonaisuutta. Oppilaitoksen toiminnan näkökulmasta yhteisöllisyys on tärkeä asia opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta. Yhteisöllisyyttä voidaan lisätä asenteita muokkaamalla, yhteisellä tekemisellä sekä jakamisen kulttuuria edistämällä. Yhdessä tekeminen voi tehdä opiskelusta hauskeempaa ja mielekkäämpää ja olla siten hyvin motivoivaa. Sosiaalisen median käyttö tukee näitä päämääriä. Oppimisen kannalta aidon kiinnostuksen ja motivaation herääminen on tärkeää. Ilkka Olanderin mukaan *sosiaalisen median välineet tukevat käyttäjiensä omistajuutta (= ”opiskelen itseäni, en instituutiota varten”) ja siten lisäävät heidän opiskelumotivaatiotaan.* (Olander 2012.)

Ammatillisen opetuksen pariin on tullut nuorten sukupolvi, joiden elämässä internet on ollut läsnä koko heidän elämänsä ajan. Nuorten tapa oppia on erilainen kuin vanhempien ikäpolvien. Visuaalisuus, monimediaalisuus, yhteistyö ja jakamisen kulttuuri ovat nuorille luontaisia toimintatapoja. Hyvän opetuksen tehtävä on ohjata tätä toimintaa myös oppimista tukevaan suuntaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 8.) Useimmat nuoret käyttävät vapaa-ajallaan sosiaalista mediaa, mutta harvat ovat käyttäneet niitä opiskelun tukena. Viihdekäytössä omaksutut toimintamallit eivät välttämättä sovi opiskelun yhteyteen. Näin ollen ei voida olettaa, että opiskelijat osaisivat automaattisesti hyödyntää sosiaalista mediaa opiskelunsa tukena.

Uusien toimintamallien omaksuminen voi viedä aikaa. Opiskelijalta vaaditaan paljon, kun hän joutuu samaan aikaan omaksumaan uusia kurssisisältöjä ja muuttamaan oppimistapojaan. Oppimisympäristön monimuotoisuus voi haudata alkuperäisen tavoitteen ja luova verkostomainen opiskelu, jakaminen ja yhteinen tiedonrakentelu voi unohtua, kun välineiden hallinta vie ajan. Tällöin kurssista jää sekava kuva ja opiskelija ei pääse pintaa syvemmälle.

Oppilaitosten ulkopuolella tapahtuva oppiminen tai ulkopuolisten tahojen tuominen oppilaitoksiin tukee oppimista. Sosiaalisen median välineet tukevat luovia, verkostomaisia ja yhteisöllisiä työtapoja. Työelämä näkee vahvuudeksi työntekijän kyvyn voimia verkostoissa ja hyödyntää verkostoja työssään ja oman osaamisensa kehittämisessä. Erilaisia verkostoja ja niissä toimimista tuleekin hyödyntää jo opintojen aikana. Alasta riippumatta tulevaisuuden työelämässä hyvät tietotekniset ja viestinnälliset taidot tulevat olemaan tärkeä osa ammatillista osaamista. Niillä on merkitystä niin työhakuvaiheessa kuin oman yrityksen toiminnassa. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2011.)

4.3 Opetuksessa

Sosiaalisen median monipuolinen hyödyntäminen tarjoaa mielenkiintoisia mahdollisuuksia opetuskäyttöön. Sosiaalisen median avulla opetukseen osallistuminen ei vaadi samaan fyysiseen tilaan koontumista, joten se sopii hyvin tilanteisiin, joissa opiskelijat tuottavat sisältöä yhdessä. Esimerkiksi aineistoon tutustuminen ja materiaalista yhteisesti kommentoiminen voidaan järjestää sosiaalisen median välityksellä.

Oppimisen ja sosiaalisen median asiantuntija Harto Pönkän mukaan *sosiaalisen median opetuskäytöllä voidaan tarkoittaa kahta erilaista lähestymistapaa. Tavanomaisempi tapa on ottaa se tänne. Toinen vähemmän käytetty tapa on mennä sinne mukaan. Ensimmäisessä lähestymistavassa sosiaalinen media nähdään lähinnä kätevinä työkaluina ja web-palveluina, kun taas jälkimmäisessä se nähdään ensisijaisesti uudenlaisena ympäristönä, monien verkko yhteisöjen maailmana, osallistumisenä. Pönkän mukaan sosiaalisen median opetuskäyttö on helpompi aloittaa ensimmäisestä tavasta, sillä se vaatii opettajalta vähemmän perehtyneisyyttä kuin jälkimmäinen.* (Pönkä 2009.)

Ensimmäinen vaihe on ottaa käyttöön sellainen sosiaalisen median palvelu, joka on opettajalle tuttu ja jota hän osaa käyttää pedagogisesti perustellusti. Sosiaalinen media ei ole itseisarvo opetuksessa, vaan väline jolla voi rakentaa monipuolisia oppimisympäristöjä. Valitun välineen tulee tukea opetusta ja oppimisen päämääriä. (Pönkä 2009.)

Jokaisen uuden välineen käyttöä on ensin harjoiteltava, käytävä läpi sen perustoiminnot sekä tehtävä soveltavia harjoituksia, ennen kuin voidaan edellyttää, että opiskelijat osaavat käyttää niitä itsenäisesti. Toiseksi mietittäväksi asiaksi Pönkä nostaa blogissaan hyvät tehtävänannot niiden lisäksi opettaja voi käsikirjoittaa opetusta verkkoympäristössä monilla tavoilla. Rikas aiheeseen liittyvä keskustelu ei synny verkossa automaattisesti, vaan opiskelijoiden verkkotyöskentelyä tulee ohjata aktiivisesti. (Pönkä 2009.)

Ensimmäisen sosiaalisen median käyttökokemuksen jälkeen on hyvä pysähtyä ja arvioida sitä yhdessä opiskelijoiden kanssa. Arviointi voidaan tehdä keräämällä palautteet kirjallisena ja keskustelemalla niiden pohjalta. Pönkän mukaan on yleistä, ettei ensimmäisellä opetuskerralla kaikki onnistu täydellisesti ja on luonnollista, etteivät kaikki opiskelijat ole innostuneita uuden välineen käytöstä. (Pönkä 2009.)

Keskeinen ongelma sosiaalisen median käytössä on, että uusien välineiden harjoittelu vie aikaa kurssin varsinaiselta sisällöltä. Avainasiahan on, että sosiaalinen media ei ole ensisijainen oppimisen kohde vaan oppimisessa käytettävä väline. On eduksi, että valittu väline on opiskelijoille entuudestaan tuttu, sillä tällöin sen käytön opetteluun ei kulu aikaa ja kurssin varsinaisen aiheen käsittelyyn päästään mahdollisimman nopeasti.

Ammatillisissa oppilaitoksissa on huomioitava, että suurin osa opiskelijoista on alaikäisiä. Sosiaalisen median käytölle on aina saatava opiskelijan suostumus. Alaikäiseltä suostumus vaaditaan kirjallisena

myös hänen huoltajaltaan. Sosiaalisen median palvelujen käyttö ei saa olla opiskelijoille pakollista, edes sen ollessa ilmaista. Suoritusmahdollisuus ja sama tieto on oltava saatavilla myös niille, jotka eivät halua käyttää sosiaalista mediaa.

Opetushallituksen julkaisemien sosiaalisen median suositusten mukaan on tärkeää, että opiskelijoita *opastetaan kirjautumistunnusten tekemisessä ja heille opetetaan turvallisten salasanojen käyttö sekä yksityisyyden suojaamiseen liittyvät asiat. Heille korostetaan hyvää käytöstä myös sosiaalisessa mediassa, yhteisöllisten toimintatapojen omaksumista ja toisen kunnioittamista. Myös sääntöjen rikkomisen seuraamuksista tulee sopia eikä häiriökäyttäytymistä tai kiusaamista tule hyväksyä.* (Opetushallitus 2012) Opettajan on vastuuhenkilönä velvollisuus asettaa yhteisölle pelisäännöt ja poistaa toisten kunniaa loukkaava sisältö.

Sosiaalisen median välineet ja työtavat olisi hyvä ottaa haltuun jo opintojen alkuvaiheessa ja soveltaa niitä koko opintojen ajan suunnitelmallisesti. Järjestelmällinen opetuskäyttö luo opiskelijoille puitteet kehittyä oppijana ja tukee elinikäisen oppimisen tavoitteita. Hallitsematon sosiaalisen median käyttöön siirtyminen voi johtaa kaoottiseen tilanteeseen. Eri sivustoille hajoavaa opiskelua voi olla vaikea hallita ja ympäristöstä voi muodostua teknisesti monimutkainen. Pönkän mukaan oppimisympäristö tulee koota loogiseksi kokonaisuudeksi ja toimintaa on voitava seurata yhdestä paikasta (Pönkä 2012a).

4.4 Viestinnässä ja markkinoinnissa

Sosiaalisen median palvelut antavat monia mahdollisuuksia oppilaitoksien viestinnän kehittämiseen. Se on tehokas tapa jakaa sisältöä verkostoille siellä, missä he kulloinkin ovat. Viestinnän ja markkinoinnin näkökulmasta katsottuna Kuopion talouskoulun sosiaalisen median käytön tavoitteena on saavuttaa läsnäolo ja vuorovaikutus nykyisten ja mahdollisesti tulevien opiskelijoiden sekä sidosryhmien keskuudessa.

Sosiaalinen media toimii julkaisu- ja keskustelukanavana. Toimimalla siellä aktiivisesti oppilaitos voi tehdä työtään ja arkeaan näkyväksi. Vuorovaikutteisuus voidaan viedä uudelle tasolle, kun verkostot voivat ottaa kantaa sisältöön ja käydä siitä avointa keskustelua. Sosiaalisen median kautta lukijat voivat myös jakaa eteenpäin haluamiaan viestejä.

Viestintäkeino ja kanava valitaan aina aiheen, toteutustavan ja kohderyhmän mukaan. Sosiaalisen median välineet ja viralliset internetsivut tulee kaikki linkittää toisiinsa ja niitä tulee hyödyntää monipuolisesti toisiaan tukien. Viestinnän täytyy olla linjassa oppilaitoksen imagon kanssa, olematta kuitenkaan jäykkä ja etäinen.

Sosiaalisen median palvelut eivät toimi virallisina asiakaspalvelukanavina, mutta ne voivat toimia tehokkaita asiointin tukikanavina esimerkiksi opiskelija-, haku- ja tietopalveluissa sekä erilaisissa neuvontapalveluissa (Yliopistojen työryhmä 2010).

Sosiaalista mediaa ei tule unohtaa poikkeustilanteissakaan, niissä se toimii nopeana viestintävälineenä. Kriisitilanteissa sosiaalinen media ei korvaa perinteisiä tiedotuskanavia, vaan kyse on tukiviestinnästä, jossa ihmiset ohjataan ajantasaisen tiedon lähteille ja korjataan mahdolliset huhut ja virheelliset tiedot. On muistettava, että jos kriisiä hoidetaan viranomaistehtävänä, johtava viranomainen vastaa tiedottamisesta. (Yliopistojen työryhmä 2010, 2.)

5 SOSIAALISEN MEDIAN RISKIT JA HAASTEET

Koulutuksen järjestäjällä on vastuu oppimisympäristöjen turvallisuudesta, joten riskienhallinta on merkittävässä roolissa palveluiden käytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Sosiaalinen media ei luo uusia tietoturvauhkia, mutta sen käyttötavat eroavat muista internetpalveluista siinä määrin, että tietoturvauhat ilmenevät niissä eri tavoin. Avoimuus tuo mukanaan tietoturvakysymykset ja yksityisyyden suojaamisen tarpeen. Valtionvarainministeriön ohjeen (2010, 13) mukaan merkittävimmät tietoturvauhat perustuvat käyttäjän omaan toimintaan sekä ammattimaiseen ja suunniteltuun toimintaan, jonka tavoitteena on esim. saada tietoa, vaikuttaa päätöksentekoon tai tahrata organisaation tai henkilön mainetta.

Sosiaalisen median luottamuksellisuutta voidaan parantaa merkittävästi käyttäjän vastuullisella toiminnalla. Seuraavissa kappaleissa on katsaus sosiaalisen median käyttöön liittyvistä merkittävimmistä tietoturvariskeistä.

5.1 Tietoaineistoon liittyvät riskit

Tietoaineistojen sijainti, saatavuus ja tietoturva

Sosiaalisen median palveluissa yleistyvät palvelinvirtualisointia ja pilvipalveluita käyttävät tuotantomallit. Näiden suurimpia haasteita ovat palveluiden käytettävyyden poikkeustilanteissa, epätietoisuus palvelun tietoturvasta sekä tietoaineistojen sijainnista. (Valtionvarainministeriö 2010, 19.)

Sosiaaliseen median palveluntarjoaja saattaa sijaita ulkomailla ja näin ollen sinne siirretty tietoaineisto ei ole Suomen lainsäädännön ja virkavallan toimivallan piirissä. Huomioitava seikka on myös se, että vaikka palvelun käyttökieli on suomi, se ei takaa sitä, että palvelu on toteutettu Suomessa tai että tietojen käsittelyssä noudatettaisiin Suomen lainsäädäntöä.

Maksuttomissa palveluissa ei ole palvelusitoumusta. Palvelun tarjoaja voi muuttaa toimintaa merkittävästi tai lakkauttaa sen kokonaan hyvin lyhyellä varoitusajalla. Monien palveluntarjoajien käyttöehdoissa on maininta myös siitä, että yhtiö voi sulkea käyttäjätilin halutessaan ilman ennakkovaroitusta. Sosiaalisen median palveluissa ei ole takuuta tiedon säilyvyydestä, joten varmuuskopioiden ottaminen on tärkeää.

Vakoilu ja tietojen kalastelu

Tietojen kalastelu on muodostunut merkittäväksi ongelmaksi. Käyttäjää huijataan paljastamaan tietoa itsestään tai työnantajistaan hyvinkin aidoilta näyttävissä yhteydenotoissa. Monien tutkimusten mukaan ihmiset ottavat helposti omiin verkostoihinsa kontakteja, joita eivät tunne. Tämä yhdistettynä liialliseen luottamukseen, osaamattomuuteen ja huolimattomuuteen lisää organisaation tietoturvariskejä. Osa huijauksista on tunnistettavissa huolimattomasta toteutuksesta, mutta valveutunutkin käyttäjä voi langeta laadukkaasti toteutettuun huijaukseen. (Valtionvarainministeriö 2010,06)

Tiedon luottamuksellisuus

On tärkeää ettei julkisissa ympäristöissä ei kerrota luottamuksellisia tietoja. Vaikka useat palvelut tarjoavat mahdollisuuden rajattuun viestintään, niin luottamuksellisia asioita ei tule käsitellä muissa kuin luotetuissa välineissä. Käyttäjä ei voi kontrolloida sitä, kuka lukee viestit ja ei voi estää sitä, ett-eivätkö ne leviäisi muihin yhteisöihin. Valtionvarainministeriön sosiaalisen median tietoturvaohjeen (2010,14) mukaan *eräs suurimmista sosiaalisen median palveluiden tietoturvallisuuden uhkakuvista on muun kuin julkisen tietoaineiston paljastuminen tai joutuminen väärin käsiin. Tämä voi aiheutua seuraavista seikoista:*

1. *Käyttäjä saattaa jakaa tai lähettää palveluun vahingossa tai tiedostamattaan salassa pidettäviä tietoaineistoja. Mikäli palvelu on ulkomailla tai kolmannen osapuolen ylläpitämä, saattaa aineiston poistaminen olla joko mahdotonta tai se kestää niin kauan, että tieto ehtii vuotaa ja levitä myös muualle Internet-verkon palveluihin, jolloin tietoaineistojää "ikuisesti" nettiin. Lisäksi tiedon poistoyritykset saattavat vain johtaa siihen, että tieto leviää entistä laajemmin.*
2. *Käyttäjä saattaa aiheuttaa tiedostamattaan tietovuodon siten, että vaikka hänen yksittäiset viestit eivät muodosta uhkaa, niin kerättyinä nämä eri palveluihin tuotetut viestit yhteen tai keräämällä tietoja pitemmältä aikajaksolta, saadaan muodostettua sellainen kokonaisvaltainen tilannekuva, joka johtaa luottamuksellisen tiedon menettämiseen*
3. *Vaikka käyttäjä ei lähetä luottamuksellista tietoa sosiaalisen median palveluun, toinen henkilö saattaa palveluun lähettämässä viestissä, valokuvissa tai videotiedostoissa paljastaa tahattomasti käyttäjää tai organisaatiota koskevia luottamuksellisia tietoja.*

Sosiaalisessa mediassa oleva tieto voi olla aivan väärää, sillä usein tiedon takana on aivan tavallinen ihminen, joka ei tiedä asiasta yhtään sen enempää kuin tiedon etsijäkään. Sosiaalista mediaa voidaan käyttää myös tietoisesti virheellisen tiedon levittämiseen.

Tekijänoikeudet ja teoskynnys

Sosiaalisen median opetuskäytössä on huomioitava tekijänoikeuslait. Sisällönjulkaisijalla on oltava käyttöoikeus materiaaliin, jota julkaisee sosiaalisessa mediassa. Alaikäisten opiskelijoiden tuotosten julkaisuun täytyy olla opiskelijan oman suostumuksen lisäksi huoltajan suostumus. Verkkosivuille saatu julkaisulupa ei riitä, vaan tekijänoikeudella suojatulle materiaalille tarvitaan erikseen julkaisulupa sosiaaliseen mediaan. Poikkeus tästä on koulutuksen järjestäjän tarjoama suljettu verkkoympäristö, jossa voi julkaista opiskelijoiden opetuksessaan tekemiä teoskynnyn ylittäviä töitä ilman erillistä lupaa.

Opetuksessa syntyneet itsenäiset ja omaperäiset työt ylittävät teoskynnyn. Esim. yksittäiset matematiikan harjoitukset ja mallivastaukset, ohjeistukset ja ruokaohjeet eivät ylitä teoskynnystä. Teoskynnyn ylittäviä ovat esimerkiksi kouluaineet, esseet, tutkielmat, itse otetut valokuvat ja videot, piirustukset ja käsityötaideteokset. Yhteisesti tuotetuissa teoksissa tekijänoikeus on kaikille tekijöillä. Sellaisissa ryhmätöissä, joissa tekijöiden osuudet ovat selvästi erotettavissa toisistaan, syntyy jokaiselle osuuteensa yksinoikeus. Lisäksi tulee huomioida se, että nimimerkillä on yhtäläinen tekijänoikeus tuottamiinsa materiaaleihin, kuin omalla nimellään esiintyvilläänkin.

Opetushallitus suosittelee Creative Commons (CC) -lisenssijärjestelmää. CC-lisenssijärjestelmä on selkeämpi ja helpompi, kuin tekijänoikeuslaki. Se ei poista tekijänoikeuksia, mutta antaa muille osittaisia oikeuksia käyttää teoksia. *Perinteinen kaikki oikeudet pidätetään on muutettu muotoon jotkut oikeudet pidätetään* (Creative Commons Suomi, 2013). CC-lisenssejä on useita ja jokaisella niillä on omat erityispiirteet ja ehdot. Kaikki lisenssit ovat kuitenkin rakenteeltaan yhdenmukaisia ja niihin sisältyy yhteisiä ehtoja.

Creative Commons -lisenssijärjestelmän yleisissä ehdoissa lisenssin antaja myöntää globaalin, ilmaisen, rinnakkaislisenssin sallivan, tekijänoikeuden voimassaoloajan kestävän luvan käyttää tuottamaansa materiaalia. Materiaalin hyödyntäjän velvollisuutena on mainita alkuperäisen tekijän nimi käyttäessään teosta. Keskeisimmät lisenssin yhteisissä ehdoissa mainituista oikeuksista ovat rajoittamaton oikeus valmistaa teoksesta kappaleita, levittää ja esittää sitä julkisesti sekä muokata sitä. Muunnelmista tulee käydä ilmi, että alkuperäistä teosta on muokattu. Muunnelmat eivät saa olla alkuperäistä teosta tai tekijää halventavia. (Aalto yliopisto 2011.)

Lisäehdot määräävät teoksen käytölle rajoituksia. Lisenssin antaja voi joustavasti yhdistellä yleisten ehtojen täydennykseksi seuraavia ehtoja:

- *Jälkiperäiset teokset kieltävä:*
Lisenssin mukaan teosta voidaan kopioida, levittää, esittää ja näyttää, mikäli teosta ei käytetä jälkiperäisten teosten luomiseen.
- *Jälkiperäiset teokset salliva:*
Lisenssi sallii jälkiperäiset teokset, jos ne levitetään samalla lisenssillä kuin alkuperäinen teos.
- *Kaupallisen käytön salliva:*
Lisenssin mukaan teosta voidaan kopioida, levittää, esittää ja näyttää myös kaupallisesti.
- *Kaupallisen käytön kieltävä:*
Lisenssin mukaan teosta voidaan kopioida, levittää, esittää ja näyttää muussa kuin kaupallisessa tarkoituksessa.
(Aalto yliopisto 2011.)

5.2 Tekniset uhat

Sosiaalisen median hyödyntämisen kannalta on ehdotonta, että verkkoyhteydet toimivat moitteettomasti. Ruuhka verkkoyhteyksissä, verkon kaatuminen tai epätarkoituksenmukainen sensuuri saattavat olla sosiaalisen median käytön este. Sosiaalisen median välleineissä merkittävimpiä teknisiä uhkia ovat sovellushaavoittuvuudet, haittaohjelmat, sekä roskapostit.

Sovellushaavoittuvuudet

Sosiaalisen median luonteeseen kuuluu jatkuva muutos. Tämä edellyttää kiihtyvässä kilpailutilanteessa sovelluskehittäjiltä nopeitempouutta, jolloin tietoturva ja sovellusten testaus eivät välttämättä pysy perässä ja palveluihin jää haavoittuvuuksia. Käytettävissä internetselaimissa ja niiden liäsaosissa saattaa olla haavoittuvuuksia ja puutteita, joka mahdollistavat edellä mainittujen riskien toteutumisen.

Roskaposti

Myös roskapostin levittäjät ovat löytäneet sosiaalisen median. Sosiaalisen median palveluiden kautta levitetyille roskaposteille on tyypillistä suosittujen ryhmien ja sivustojen hyödyntäminen viestien lähettämiseen. Myös internetin hakukoneiden mahdollistama roskapostien kohdentaminen tietyille käyttäjäryhmille on suosittua. Viestit voivat sisältää linkkejä mm. tuotemyynti- sekä pornosivustoille sekä erilaisiin rahahuijauksiin. (Valtionvarainministeriö 2010, 18.)

Haittaohjelmat ja virukset

Sosiaalisen median jatkuvasti kasvava käyttäjämäärä on houkutteleva kohde haittaohjelmien levittäjille. Henkilön tai organisaation maine saattaa tahrautua, mikäli ilmenee, että sen profiilin kautta on ohjattu toisia käyttäjiä haittaohjelmisivuille. Valtionvarainministeriön sosiaalisen median tietoturva-ohjeistuksessa (2010,16) nostetaan esille neljä syytä, jotka mahdollistavat haittaohjelmien levittämisen sosiaalisessa mediassa.

1. *Mikäli henkilö saa viestin sosiaalisen median kautta ystävältään, työtoveriltaan tai muuten tutunolaiselta lähettäjältä, se saatetaan kuvitella turvallisemmaksi kuin suoraan sähköpostitse saapuva vastaavanlainen, muuten tietosisällöltään epäilyttävä viesti. Tämä koskee erityisesti yhteisöpalveluita*
2. *Useissa palveluissa viitataan uutisiin tai muihin keskusteluissa esillä oleviin asioihin käyttämällä url-osoitteen lyhennyspalveluita kuten bit.ly tai tinyurl.com. Näiden tarkoitus on säästää tilaa niissä sosiaalisen medianpalveluissa, joissa päivityksen merkkimäärä on rajoitettu (esim. Twitter). Haittapuolena on se että linkkiä napauttava ei pysty näkemään ennen osoitteessa vierailua, mihin osoitteeseen hänet johdatetaan. Tällöin on myös vaikea arvioida millaisia mahdollisia haittaohjelmia kyseiseltä www-sivulta yritetään koneelle upottaa*
- On myös huomattava että url-osoitteen lyhennyspalvelun luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Väärinkäyttäjä voi muuttaa aiemmin turvallisen ja oikean linkin ohjautumaan haitalliseen osoitteeseen.
3. *Sosiaalisen median palveluntarjoaja ei välttämättä ole kiinnittänyt tarpeeksi huomiota oman palvelun tietoturvasuuteen ja palvelussa voi olla tietoturva-aukkoja, jotka mahdollistavat käyttäjän koneen saastuttamisen.*

(Valtionvarainministeriö 2010, 16.)

5.3 Muut uhkakuvat

Epäselvät ja muuttuvat palveluiden käyttöehdot

Käyttöehdot voivat muuttua hyvin usein ja yllättäen. Muutoksiin saattaa sisältyä kohtia, joita ei ole aikaisemmin ollut ja joita käyttäjä ei hyväksy. Rekisteröitymisen jälkeen käyttäjän tulisi seurata palveluiden sopimus- ja käyttöehtoja. Useimmat sosiaalisen median palveluista on tarkoitettu ainoastaan yksityishenkilöiden käyttöön ja niiden käyttöehdot voivat olla käyttäjän edustaman organisaation edun vastaisia. Hänet saatetaan velvoittaa puolustamaan palveluntarjoajaa ulkopuolisten tahojen, kuten käyttäjän oman organisaation oikeusvaatimuksia vastaan. (Valtionvarainministeriö 2010, 19.)

Useat sosiaalisen median palvelut toimivat EU:n ulkopuolella, pääosin Yhdysvalloissa. EU:n sisäiset säädökset ja Suomen lainsäädäntö eivät ulotu niihin. Ongelma on pyritty ratkaisemaan EU:n ja Yhdysvaltojen välisellä Safe Harbor -sopimuksella. Sopimuksen tavoitteena on, että eurooppalainen kuluttaja voi Safe Harbor -järjestelmään liittyneen yhdysvaltalaisen yrityksen palveluita käyttäessään olla varma siitä, että tietosuojat on eurooppalaisella tasolla. Suurin ongelma on, että suurin osa sosiaalisen median palveluita tarjoavista yrityksistä ei ole liittynyt Safe Harbor -järjestelyyn. (Opetushallitus 2010.)

Kirjaututtaessa sosiaalisen median sovelluksiin tiedot tallentuvat palvelua ylläpitävän yrityksen palvelimille. *Tärkeä huomioon otettava seikka koskee sitä, millaiset oikeudet palvelua ylläpitävä toimittaja saa asiakkaan palveluun tallentamaan tietoon. Pahimmillaan toimittaja pidättää itsellään kaikki oikeudet, mikä mahdollistaa tietojen levittämisen ja edelleen välittämisen tai myymisen myös kolmansille osapuolille.* (Valtionvarainministeriö 2010, 19.)

Yksityisyys, henkilöturvallisuus ja maineen hallinta

Käyttäjätunnusvarkaudet ovat yleinen verkkorikollisuuden muoto. Kirjautumisessa tarvittava henkilökohtainen tunnus ja salasana on pidettävä omana tietona eikä niitä tule antaa eteenpäin.

Käyttäjätunnusten joutuessa väriin käsiin voi ilkeätoiminen toimija tehdä toisen nimissä mitä haluaa. Hän voi muuttaa palvelun sisältöä, julkistaa materiaalia, levittää haittaohjelmia ja saada haltuunsa luottamuksellista tietoa. Tämä kaikki saattaa aiheuttaa harmia uhrin maineelle sekä aiheuttaa lisätyötä tilanteen korjaamiseksi.

Käyttäjätunnusvarkauksien lisäksi esiintyy identiteettiväärennöksiä. Yksityishenkilöille ja organisaatioille luodaan väärennettyjä profiileja, jotka saattavat vaikuttaa hyvinkin aidoilta. Näiden avulla väärinkäyttäjä voi kirjoittaa perättömiä ja valheellisia viestejä sekä julkaista muuta tietoa. Toisen nimissä tehty epäasiallinen käytös saattaa häiritä sekä organisaatiota, työtehtävää että henkilön hyvinvointia merkittävästi.

Sosiaalisessa mediassa omat yksityisyysasetukset tulee huomioida erityisen tarkasti. Useiden sosiaalisten palveluiden liiketoimintamalli perustuu siihen, että käyttäjien tiedot ovat mahdollisimman julkisia. Monissa palveluissa ne ovat lähtökohtaisesti heikoimmalla mahdollisella tasolla. On myös huomioitava se, että vaikka käyttäjä itse laittaisikin tiukimmat mahdolliset rajoitukset sosiaalisen median palveluihin, voi käyttäjän verkostot levittää hänen tietojaan joko omaa harkitsemattomuuttaan, vahingossa tai tahallisesti.

Internetissä julkaistu materiaali ei välttämättä koskaan häviä. Tietoja säilyy sosiaalisen median palvelujen palvelimilla ja hakukoneiden välimuisteissa. Vaikka käyttäjä poistaisi internetiin laittamansa asiat kaikista niistä välineistä, joihin ne on itse laittanut, kopioita voi olla ja todennäköisesti onkin liikkeellä ja käyttäjän ulottumattomissa. Ennen julkaisua on syytä miettiä, onko tieto tarpeellista ja saako sitä levittää.

Maineenhallinta koetaan sosiaalisessa mediassa haasteelliseksi. Mustamaalatuksi tulemisen riski on aina olemassa. Myös kritiikki, mahdollisesti pienikin ja harmittomana lausuttu, saattaa johtaa kohutuuttomiin mittasuhteisiin. Sosiaalisessa mediassa esiintyy myös paljon provokaatioita ja kärkeviä kannanottoja. Verkkoviestinnästä puuttuvat äänensävyt, ilmeet ja eleet, joten väärinkäsitystenkin riski kasvaa.

Enemmistö julkisista sosiaalisen median palveluista on mainosrahoitteisia. Oppilaitos ei voi vaikuttaa siihen, mitä mainoksia palveluntarjoajat välineeseensä myyvät. Oppilaitoksen uskottavuus saattaa heikentyä, mikäli sen käyttämissä sosiaalisen median välineissä, profiileissa tai sen nimellä mainostetaan jotain sellaista, joka ei sovi oppilaitoksen imagoon tai on peräti lain vastaista.

Resursointi ja työn kuormittavuus

Sosiaalinen media on laaja ja monitahoinen ja jo yksinomaan uusien välineiden ja työtapojen opettelu vie aikaa. Kukaan ei voi ottaa sitä kokonaisuutena haltuunsa, vaan on keskityttävä päätehtävän kannalta olennaiseen. Ajankäyttö ja fokuoituminen vaativat jatkuvaa itsekuria. Työt eivät lopu tekemällä verkossakaan ja sosiaalisessa mediassa elämä jatkuu vuorokauden ympäri. Paine seurata omaa tonttia ja vastata esiin nouseviin kysymyksiin myös oman työajan ulkopuolella voi johtaa työn ja vapaa-ajan sekoittumiseen.

Liiallisesta tietokoneen käytöstä puhutaan paljon ja nettiriippuvuutta pidetäänkin yhtenä uusimmista uhista. Sosiaalisen median jatkuvan tavoitettavuuden paine lisää riippuvuusriskiä. Työn kuormittavuutta lisäävät myös mahdollisesti uudenlaiset kohtaamiset verkossa. Häiritseviä kirjoittelijoita esiintyy ajoittain. Oppilaitoksen ja sen henkilöstön on syytä varautua myös negatiivisiin ja epäasiallisiin kommentteihin.

Hallitsematon sosiaalisen median käyttöön siirtyminen voi johtaa kaoottiseen tilanteeseen. Välineiden määrää lisättäessä kokonaisuudesta saattaa muodostua sirpaleinen. Eri sivustoille hajoavaa työskentelyä voi olla vaikea hallita ja ympäristöstä voi muodostua teknisesti monimutkainen. Tällöin välineiden hallinta vie huomiota varsinaiselta asialta. Myös eri palveluissa tarvittavien käyttäjätunusten ja salasanojen käyttäminen ja muistaminen saattaa aiheuttaa haasteita.

6 LOPPUSANAT

Pitkäaikainen kokemukseni oppilaitosmaailmasta ja työkokemukseni ammatillisesta oppilaitoksesta antoivat hyvän pohjan tälle työlle. Työ toi uusia näkökulmia sosiaalisen median käyttöön ja etenkin oman yksityisyyden suojaamiseen. Oli mielenkiintoista tarkastella teoriassa riskejä, joita tieto- ja viestintätekniikan käyttö aiheuttaa sekä yksityishenkilöille että organisaatioille.

Työn toiminnallisena osana syntyivät sosiaalisen median käytön suositukset sekä lyhyt ohjeistus sosiaalisen median käyttöön. Näiden lisäksi muokkasin Tampereen kaupungin tekemät CC-BY-SA-lisensseillä olevat sosiaalisen median kaaviot ohjeistuksen liitteeksi. Suosituksia ja ohjeistusta ei ole tehty julkiseksi asiakirjaksi, vaan ne ovat Kuopion talouskoulun sisäiseen käyttöön. Sosiaalisen median kaaviot ovat vapaasti jaettavissa alkuperäisten CC-BY-SA ehtojen mukaisesti. Lisätietoja Creative commons -lisensseistä sivulla 26.

Työlle asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin, vaikka suosituksista ja ohjeistuksesta tuli aiottua laajempia. Sosiaalinen media on koko ajan kehittyvä asia ja siksi toivon, että myös laatimiani asiakirjoja tulnaisiin kehittämään vastaamaan muuttuvia tarpeita sosiaalisen median kehityksen mukana.

Perinteinen opetusmuoto elää vielä vahvana oppilaitosmaailmassa. Uskon kuitenkin, että haasteista huolimatta verkko-opetus lisääntyy merkittävästi. EU:n ja Opetushallituksen rahoittamat kehittämissankkeet tarjoavat hyvät puitteet ja resurssit, mutta onnistumisen edellytyksenä on käytänteiden integroiminen arkeen. Projektilähtöinen lähestymistapa, jossa sosiaalisen median välineitä käytetään eri yhteyksissä vailla oppilaitoksen yhteistä linjaa tai strategiaa, ei johda parhaisiin mahdollisiin tuloksiin. Tahtotila ja motivaatio täytyy löytyä oppilaitosten sisältä. Mikäli oppilaitos haluaa käyttää sosiaalista mediaa työkaluna, tulee henkilöstön koulututtua aiheeseen. Sosiaalisen median opetus- käyttöön liittyy useita haasteita, joihin on syytä paneutua etukäteen.

Elinkeinoelämän keskusliiton Oivallus-loppuraportin mukaan *virtuaalinen oppimisympäristö ei tule korvaamaan fyysistä opetustilaa tulevaisuudessakaan*. Tieto- ja viestintäteknologiaa tullaan hyödyntämään perinteisten opetusmuotojen rinnalla sekä yksisuuntaisesti että vuorovaikutteisesti.

(Elinkeinoelämän keskusliitto 2011, 29.)

LÄHTEET

- AALTO, Tuija 2010. Työminä ja vapaa-ajan minä sosiaalisessa mediassa [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-04-11.]
 Saatavissa: <http://www.slideshare.net/kaitalonpoika/tuija-aalto-tymin-ja-vapaaajan-min-sosiaalisessa-mediassa>.
- AALTO, Tuija 2010-05-02. Ammatillinen verkkoidentiteetti perustetaan profiili kerrallaan [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-02-06.]
 Saatavissa: http://tuhatsanaa.net/ammattillinen_verkkoidentiteetti_perustetaan_profiili_kerrallaan
- AALTO YLIOPISTO 2011. A?Lisenssi-strategiat [Verkkoaineisto]. A? Creative Commons -lisenssit. [Viitattu 2013-09-11.]
 Saatavissa: <https://wiki.aalto.fi/display/copyright/4.+Creative+Commons+-+lisenssit>
- CREATIVE COMMONS SUOMI 2013. [Verkkoaineisto]
 [Viitattu 2013-9-10] Saatavissa: www.creativecommons.fi
- ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO 2011. Oivallus loppuraportti [Verkkojulkaisu]
 [Viitattu 2013-4-26]
 Saatavissa: http://ek.multiedition.fi/oivallus/fi/liitetiedostot/Oivallus_loppuraportti_web.pdf
- ERKKOLA, Jussi-Pekka 2008. Sosiaalisen median käsitteestä. Taideteollinen korkeakoulu. Medialaboratorio. Lopputyö. [Viitattu: 18. 4 2013.]
 Saatavissa: http://users.jyu.fi/~juerkkol/sosmed_kasite_erkkola.pdf
- EUROPEAN SCHOOLNET, UNIVERSITY OF LIEGE PSYCHOLOGY AND EDUCATION 2013. Survey of Schools: ICT in Education [verkkoaineosto]. [Viitattu 2013-4-23.]
 Saatavissa: http://www.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=9be81a75-c868-4558-a777-862ecc8162a4&groupId=43887
- HAMILO, Marko 2011. Jos oman nimen googlettaminen hävettää, laita nettimaineesi kuntoon. Suomen Kuvalehti [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-03-06.]
 Saatavissa: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/jos-oman-nimen-googlettaminen-havettaa-laita-nettimaineesi-kuntoon>
- JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO 2008. Oppimappi ohjeet [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-01-27.]
 Saatavissa: http://www.peda.net/img/portal/1469289/uusi_oppimappi_ohjeet.pdf?cs=1231445800
- KENGURU 2013, Sosiaalisen median tietoturvallinen käyttö [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-18-13]
 Saatavissa: http://www10.edu.fi/kenguru/?sivu=some_tietoturvallinen_kaytto
- KUOPION TALOUSKOULU 2013. Kuopion talouskoulu [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-09-10.]
 Saatavissa: www.kuopiontalouskoulu.fi
- LAKI AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA. L21.8.199./630. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 10.5.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>
- LIETSALA Katri ja SIRKKUNEN Esa 2008. Social media - Introduction to the tools and processes of participatory economy [verkkoyhteistyö]. [Viitattu 2013-02-06.]
 Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65560/978-951-44-7320-3.pdf>
- LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ 2010. Sosiaalisen median ohjeet. [Viitattu 2013-02-06.]
 Saatavissa: http://www.lvm.fi/docs/fi/964902_DLFE-10906.pdf
- OLANDER, Ilkka 2012-04-11. Sometek [verkkoaineisto]. Mediataidot ovat tietoyhteiskunnan kansalaistaitoja. [Viitattu 2013-04-23.]
 Saatavissa: <http://sometek.fi/mediataidot-ovat-tietoyhteiskunnan-kansalaistaitoja>

OLANDER, Ilkka 2012-01-15. 10 etua sosiaalisen median käytöstä opiskelussa [Verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-03-18.]

Saatavissa: <http://sometek.fi/10-etua-sosiaalisen-median-kaytosta-opiskelussa>

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ 2010. Koulutuksen tietoyhteiskuntakehittäminen 2020. Loppuraportti [verkkojulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriö selvityksiä 2010:12. [Viitattu 2013-03-16.]

Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/koulutuksen_ja_tutkimuksen_tietoyhteiskunta_verkko-opetuksen_sopimusmallit/liitteet/Loppuraportti_Koulutus2020_okmtr2010_12.pdf

OPETUSHALLITUS 2010. EU:n ja USA:n välinen Safe Harbour -sopimus - laadun leima jota kukaan ei valvo [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-02-26.]

Saatavissa:

http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/sosiaalisen_median_kayttoehdot_opetuksessa/suhde_lakiin_normeihin_ja_perinteeseen/kayttoehdot_lainsaadanto_ja_yksilonsuoja/safe_habor_sopimus

OPETUSHALLITUS 2012. Sosiaalisen median opetuskäytön suositukset [verkkojulkaisu].

[Viitattu 2013-04-23.] Saatavissa:

http://www.edu.fi/download/140189_140104_sosiaalisen_median_opetuskayton_suosituksset.pdf.1/400/2012.

OPETUSHALLITUS 2013. Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttö Suomessa muuta eurooppaa jäljessä [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-4-11] Saatavissa: http://www.oph.fi/etusivu/102/0/tieto-ja_viestintatekniiikan_opetuskaytto_suomessa_muuta_eurooppaa_jaljessa

POM10AK 2013. Tietoa sosiaalisen median opettamisesta alakouluikäisille [verkkoaineisto].

[Viitattu 2013-09-10.]

Saatavissa: <http://sosiaalinenmediakoulussa.wordpress.com/sosiaalinen-media/keskustelufoorumit>

PÖNKÄ, Harto 2009-07-15. Lehmätkin lentäis [verkkoaineisto]. Sosiaalisen median ottaminen opetuskäyttöön. [Viitattu 2013-04-22.]

Saatavissa: <http://harto.wordpress.com/2009/07/15/sosiaalisen-median-ottaminen-opetuskayttoon>

PÖNKÄ, Harto 2009-07-27. Lehmätkin lentäis [verkkoaineisto]. Sosiaalisen median määritelmä.

[Viitattu 2013-02-02.]

Saatavissa: <http://harto.wordpress.com/2009/07/27/sosiaalisen-median-maaritelmia>

PÖNKÄ, Harto 2009-11-10. Sosiaalisen median käsikirja verkkoliftareille [verkkoaineisto].

[Viitattu 2013-03-16.]

Saatavissa: <http://www.slideshare.net/hponka/sosiaalisen-median-ksikirja-verkkoliftareille>

PÖNKÄ, Harto 2012a. Sosiaalinen media opetuksessa [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-08-14.]

Saatavissa: <http://www.slideshare.net/hponka/oamk-sosiaalinen-mediaopetuksessa>

PÖNKÄ, Harto 2012b. Sosiaalisen median käyttöehdot ja opetuskäytön suositukset [verkkoaineisto].

[Viitattu 2013-06-26.]

Saatavissa: <http://www.slideshare.net/hponka/luoti-some-kayttoehdotjasuosituksset>

SANASTOKESKUS TSK ry 2010. Sosiaalisen median sanasto [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2013-3-04]

Saatavissa: http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO 2010. Blogi, mikä se on? [verkkojulkaisu].

[Viitattu 2013-09-10.] Saatavissa: <http://www.tietosuoja.fi/uploads/r664zoaj.pdf>

VALTIONVARAINMINISTERIÖ 2010. Sosiaalisen median tietoturvaohje. Valtionhallinnon tietoturvasuuden johtoryhmä VAHTI. Ohje [verkkojulkaisu]. [Viitattu: 24. 4 2013.]

Saatavissa:

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/05_valtionhallinnon_tietoturvasuus/20101222Sosiaa/Sosiaalinen_media.pdf

WIKIPEDIA 2013. Keskustelupalsta [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-09-10.]

Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Keskustelupalsta>

WIKIPEDIA 2013. Sosiaalinen media [verkkoaineisto]. [Viitattu 2013-04-07.]

Saatavissa: http://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalinen_media

YLIOPISTOJEN TYÖRYHMÄ 2010. Sosiaalinen media yliopistojen viestinnässä ja markkinoinnissa [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2013-08-13.]

Saatavissa: https://wiki.uef.fi/download/attachments/13370260/SUOSITUS_Sosiaalinen_media_viestinnassa_ja_markkinoinnissa.pdf?version=1&modificationDate=1292914813000